

MUZEJSKI VJESNIK

GLASILO MUZEJSKOG DRUŠTVA SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

(Bjelovar, Čakovec, Čazma, Grabrovnica, Kalinovac, Koprivnica, Križevci, Kumrovec, Kutina, Sesvete, Trakošćan, Varaždin, Varaždinske Toplice, Veliki Tabor, Virje i Zelina)

TEHNIČKO UREDNIŠTVO

Stručni kolegij Muzeja Moslavine u Kutini

Glavni i odgovorni urednik: Srećko Karapetrić

Tehnički urednik: Tihomir Krsmanović

Uređivački kolegij: Goran Jakovljević (Bjelovar),
Srećko Karapetrić (Kutina), Tihomir Krsmanović (Kutina),
Slavica Moslavac (Kutina)

KOREKTURA: Ana Bobovac, Srećko Karapetrić

Muzejski vjesnik izlazi jedanput godišnje. Rukopise ne honoriramo i ne vraćamo. Za sadržaj i lekturu tekstova odgovaraju autori.

Glasiilo solidarno financiraju Muzeji sjeverozapadne Hrvatske.

Nakladnik: Muzej Moslavine Kutina

Za nakladnika: Slavica Moslavac

Tisak: Tiskara i knjigovežnica Kutina

Broj 14 - travanj 1991.

Godina XIV

Naklada: 600 komada

Naslovna stranica: Detalj sa izložbe "30. godina Muzeja Moslavine" u Kutini

kod nas tzv. "purgere", od njemačke riječi BURG (grad) i BÜRGER (građanin).

U Kutini je prije 145 godina počeo prvi organizirani život zanatlija koji je krajem 19. i u prvoj polovici 20. stoljeća davao "staroj Kutini" (koja se stacionirala na i oko Trga kralja Tomislava), osnovni pečat.

Danas u Kutini ima oko 400 registriranih obrtnika, no oni se ne bave navedenim, tradicijskim obrtima, već su se svojim oblicima djelovanja prilagodili suvremenom načinu života.

Ovom izložbom o tradicijskim obrtima dobila se dragocjena slika kako su nekada Moslavci živjeli uz svoje mlinove, licitare i medičare,

bačvare, lončare i brdare. Jer rujno vino u LAGVAMA i BARILCIMA i velika LICITARŠKA SRCA i RAJTERI, BRDARSKE ŠUŠTRE i VUČCI, plod su vrijednih ruku naroda ovoga kraja, a hitra noga na LONČARSKOM KOLU oblikovala je bezbroj zemljanih ČUPOVA, MASLENJAČA, TIGANJA, STUČKI, TEGLI, CEDILA i mnogo drugih upotrebnih i ukrasnih predmeta.

Osnovna saznanja o obrtima u Moslavini u zadnja tri stoljeća imamo, ali su ta znanja suviše opća i parcijalna.

Dosadašnji rezultati istraživanja potvrđuju pretpostavku da su neki obrti potpuno nestali, da je potrebno mnogo rada da se sakupe i kompletiraju alati, dokumentacija i njihovi opisi.

BILJEŠKE:

1. Povelja cara Ferdinanda V iz 1843. godine, kojom se odobrava osnivanje Obrtničkog ceha u Kutini; pečat iz 1844. g.; Knjiga zapisnika iz 1845. g. Danas se sve čuva u Obrtničkom domu u Crkvenoj ulici u Kutini.
2. Slavica Moslavac: Tradicijski obrti u Moslavini, II dio, Kutina, 1990. str. 6
3. Savez hrvatskih obrtnika, Historijat, 1908-1933, Zagreb, 1955. str. 12.

Dunja ŠARIĆ BLEDŠNAJDER, Etno muzej Staro selo Kumrovec

OSVRT NA IZLOŽBU "REKONSTRUKCIJA I UREĐENJE STAROG SELA KUMROVEC"

U Izložbenom prostoru Starog sela Kumrovec otvorena je sredinom srpnja 1987. godine pokretna foto-dokumentarna izložba s naslovom "Rekonstrukcija i uređenje Starog sela Kumrovec". Izložba je napravljena kao rezime 35-godišnjeg muzeološko-konzervatorskog rada na obnovi stare jezgre naselja Kumrovec, danas jedinog muzeja in situ u Hrvatskoj. Na 34 panoa kronološkim je slijedom izloženo 87 uvećanih i u sepiji kaširanih fotografija, popraćenih tekstom, koje su pažljivo odabrane iz bogatog fondusa fototeke muzejske radne jedinice Staro selo Kumrovec.

Prva zamisao da se jezgra starog naselja Kumrovec obuhvati mjerama zaštite bila je prisutna već 1947. godine, kada je u tu svrhu Urbanistički institut NR Hrvatske izradio opsežan plan prostora od Zelenjaka do Razvora, a prof. Marijana Gušić načinivši etnografsku obradu Hrvatskog zagorja, izradila je bogatu studiju naselja Kumrovec. Od 1952-1954. godine raz-

radila je i rješavanje uređenja stare jezgre Kumrovca u smislu očuvanja izvornog ambijenta u kojem je rođen Josip Broz Tito. Tih godina, u toku socio-ekonomskog progressa sela, nestaju neke stare autentične "hiže mazanke" unutar zaštićene zone, a na njihovom mjestu nepropisno niču suvremene tipske kuće, narušavajući izvorni ruralni ambijent Starog sela. Takav je ambijent narušen i podizanjem razine stare ceste 1952. godine, te betoniranjem dijela potoka Škrnika u samom središtu sela. Usprkos tome prof. Gušić uspjela je na principima muzeološko-konzervatorske metode izraditi kompletan katalog za 61 objekt sa kartama i popisom domaćinstava. Prema tom katalogu objekata prof. Ana Deanović je u suradnji sa stručnim timom muzealaca, arhitekata i urbanista izradila elaborat zaštite starinskog naselja Kumrovec. Taj je elaborat ujedno poslužio kao prijedlog uvrštavanja Starog sela Kumrovec u Registar spomenika kulture kao rustične cjeline. Na toj je osnovi Zavod za zaštitu

spomenika kulture NR Hrvatske, 1969. godine uvrstio Staro selo u Registar nepokretnih spomenika kulture I kategorije. Program uređenja Starog sela Kumrovec koji je prof. Gušić izradila pod naslovom "Prijedlog za postavu i uređenje etno muzeja Kumrovec" prihvaćen je 1973. godine donošenjem akta o Memorijalnom prirodnom spomeniku u Skupštini općine Klanjec. U tom programu naveden je slijed uređenja sela po utvrđenim muzeološkim principima.

Od 1979. godine taj program postaje osnovna smjernica kustosima etnologima i povjesničarima radne jedinice Staro selo, sa glavnim ciljem da se rekonstrukcijom stare jezgre Kumrovca vrati izgled tog sela s prijeloma 19. u 20. stoljeće. To ujedno postaje i program rekonstrukcije Starog sela po kojem se stare, već dotrajale "hiže", "zidanice" i "štale" sa pratećim objektima, te dvorišta i okućnice, vraćaju na svoje izvorno mjesto u svom originalnom obliku.

Na temelju Prostornog plana Spomen parka Kumrovec, donesenog 1977. godine i posebnog programa uređenja, asanacije i revitalizacije 1980. godine donesen je Provedbeno-urbanistički plan Starog sela. Kao najvažniji kriterij za revitalizaciju naglasak je stavljen na autentičnost objekata i njihovu funkciju s prijeloma stoljeća, te na njihovu arhitektonsku, etnološku i povijesnu vrijednost. Posebna je pažnja posvećena očuvanju izvornog izgleda sela i prirodnih ljepota koje ga okružuju.

Tako su prve tri kuće i gospodarski objekt s pratećim sadržajima (svinjac, kukuružar, kokošinjac, zahod i gnojnica) obnovljeni 1977/78. godine u najstarijem dijelu sela, sačuvavši izvornost izgleda nekadašnjeg zadružnog kumrovečkog dvorišta sa svim svojim sadržajima. Najveći zahvat na uređenju i rekonstrukciji izvršeni su u razdoblju od 1980-1985. godine. U tom je razdoblju izvedena rekonstrukcija stare ceste, kamenog mosta i potoka Škrnika, otkupljeno je i obnovljeno 25 stambenih, 10 gospodarskih i 9 pratećih objekata, a interijeri većine popunjeni su sa 15 etno izložbi, 4 povijesne izložbe. U većoj zidanoj kući "zidanici" uređen je muzejsko-galerijski prostor Starog sela.

Oni objekti u zaštićenoj zoni u kojima

mještani nisu željeli živjeti po određenim muzeološkim uvjetima, otkupljeni su i uređeni u muzejske objekte. Nekoliko dvorišta sa gospodarskim i pomoćnim zgradama ostavljeno je u izvornoj funkciji na korištenje vlasnicima, koji sada obitavaju u interpoliranim kućama, u istom dvorištu, na južnom rubnom području sela, upotpunjavajući tako cilj i svrhu oplemenjivanja funkcija i života revitaliziranog Starog sela.

Mnogobrojni radovi koji su izvršeni na rekonstrukciji i uređenju Starog sela mogu poslužiti kao dobar primjer suradnje urbanista, arhitekata, etnologa, povjesničara, komunalaca i građevinskih organizacija, zanatlija, te mnogih naučno-znanstvenih institucija. Svima njima bio je zajednički cilj da u relativno kratkom vremenskom razdoblju izgrade jedinstveni muzej na otvorenom, sa prezentacijom socio-ekonomskog položaja sela s prijeloma stoljeća.

Još iz vremena prvih ideja o zaštiti stare jezgre Kumrovca, sačuvane su danas nama dragocjene fotografije i uredno vođeni dokumenti, bez kojih ova izložba ne bi mogla biti u potpunosti realizirana. Samo zahvaljujući velikom entuzijazmu mnogobrojnih pojedinaca i raznih organizacija vođena je i sačuvana bogata dokumentacija o rekonstrukciji i uređenju Starog sela koja je autorima izložbe poslužila kao moto za realizaciju dvogodišnjeg kompleksnog rada na ovom velikom projektu. Počeci rada na izložbi nagovještavali su neminovnost pokretljivosti elemenata na kojima će odabrani materijal biti ovješeni. U tu svrhu izrađene su metalne lakoprenosive mreže, kao nosive konstrukcije na koje se učvršćuju panoji, omogućujući tako postavljanje izložbe za vrlo kratko vrijeme, u svakom prostoru i na svakom mjestu.

Izložba je do sada gostovala u Zagrebu, Beogradu, Sarajevu, Titogradu, Titovom Užicu i Varaždinu, a želja nam je prikazati kronološkim slijedom tok rekonstrukcije Starog sela Kumrovec u što više muzeja širom naše domovine, uz ambiciozne planove gostovanja i u srodnim muzejima u Evropi. Jer koncepcijom fotografija na panoima, komparativnim prikazom prezentiran je izgled objekata nekada, u toku rekonstrukcije i danas sa interijerima, tako da posjetitelju bez obzira na stručnost, izložba ostavlja dojam vrijednog i uvijek aktualnog izložbenog događaja.

Zusammenfassung:

Kommentar zu der Ausstellung "Rekonstruktion und Einrichtung des Museumsdorfes in Kumrovec"

Im Ausstellungsraum des Museums "Staro selo Kumrovec" (Altes Dorf Kumrovec) wurde Mitte Juni 1987 bewegliche foto-dokumentarische Ausstellung unter dem Titel "Rekonstruktion und Einrichtung des Alten Dorfes Kumrovec" eröffnet. Die Ausstellung sollte eine Zusammenfassung der 35-jährigen museologisch-konservatorischen Arbeiten an der Einrichtung des alten Dorfkerns Kumrovec, des einzigen Freilichtmuseums in Kroatien, darstellen. An 34 Tafeln wurden in der chronologischen Folge 84 vergrößerte und kaschierte Fotografien ausgestellt. Die Fotografien, die aus der reichen Sammlung des Museums mit besonderer Sorgfalt gewählt wurden, mit entsprechenden Texten kommentiert. Viele Arbeiten, die an der Rekonstruktion und Einrichtung des Museumsdorfes durchgeführt wurden, zeugen von der professionellen Zusammenarbeit verschiedener Fachleute: Fachleute für Städtebau, Architekten, Ethnologen, Historiker, verschiedener Handwerker, Kommunal- und Bauorganisationen und vieler wissenschaftlicher Institutionen. Sie hatten alle dasselbe Ziel: in möglichst kurzer Zeitspanne ein einzigartiges Museum im Freien, das die gesellschaftlich-wirtschaftliche Lage des Dorfes um Jahrhundertwende zeigen soll aufzubauen.

Die Ausstellung gastierte bis heute in vielen Museen in Jugoslawien. Unser Wunsch ist, diese Ausstellung in ähnlichen Museen in Europa zu zeigen. Mit dem komparativen Prinzip in der Ausstellungskonzeption wollten wir jedem Besucher ohne Rücksicht auf seine fachmännischen Kenntnisse den Zustand des Dorfes von innen und von außen vor und nach der Wiederherstellung zeigen, und damit ein wertvolles und immer wieder interessantes kulturelles Ereignis realisieren.

Übersetzung: Snježana Pintarić

Anita ŠESTANJ-PERIĆ, Gradski muzej Varaždin

ŠKOLSKI SERVIS - NOVE AKCIJE

Već nekoliko godina u djelatnost Gradskog muzeja Varaždin uključen je Školski servis - osmišljen program za provedbu praktične nastave u muzeju. Radi pružanja kompletne informacije nastavnicima, Muzej je godine 1990. tiskao knjižicu Školskog servisa u kojoj su naznačeni konkretni razrađeni programi svakog od šest odjela GMV-a, kao i načini i mogućnosti njihove realizacije. Promociji knjižice, 23. studenoga, odazvalo se 50-ak nastavnika, pedagoga, direktora škola i stručnjaka iz Prosvjetno-pedagoške službe. O programu Školskog servisa prisutnima su govorile v.d. direktorica GMV-a Ljerka Šimunić i gospođa Ljerka Kanižaj iz Muzejskog dokumentacionog centra. Gospođa Kanižaj pohvalila je ovaj program napomenuvši da je Gradski muzej Varaždin jedan od rijetkih muzeja u Hrvatskoj, ali i u širim okvirima, koji nastoji stvoriti organiziranu i aktivnu suradnju sa školskim ustanovama.

Uz knjižicu su tiskane i nove iskaznice Školskog servisa namijenjene učenicima. Oni tijekom čitave školske godine uz iskaznicu mogu koristiti naše usluge: posjećivati stalne muzejske postavbe, izložbe i sve sadržaje u Muzeju; na raspolaganju im je stručna pomoć naših kustosa, omogućen organizirani i individualni rad u Muzeju i ostali slični sadržaji. Interes za Školski servis ove godine se znatno povećao tako da je školske godine 1990/91 učlanjeno oko 3.000 učenika. Najvećim dijelom su to učenici varaždinskih osnovnih škola, zatim nekoliko škola ivanečkog područja, dok u srednjim školama (izuzev varaždinske Gimnazije) nema većeg odaziva.

Postoji više razloga iskazanoj nezainteresiranosti srednjoškolaca. Vjerojatno je jedan od njih ogromna kvantiteta sadržaja u nastavnim programima koja, umjesto klasičnog frontalnog rada, ne daje mogućnosti češće prim-